

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Poikkeusolojen edellytykset on lakiesityksessä sijoitettu II osaan 3 luvun 11 §:ään. Loogisempaa olisi, jos ne olisi voimassa olevan valmiuslain tapaan sijoitettu tähän 1 lukuun esimerkiksi 5 §:ään, koska poikkeusolot mainitaan heti 1 §:ssä.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

Poikkeusolojen edellytykset on lakiesityksessä sijoitettu II osaan 3 luvun 11 §:ään. Loogisempaa olisi, jos ne olisi voimassa olevan valmiuslain tapaan sijoitettu 1 lukuun esimerkiksi 5 §:ään, koska poikkeusolot mainitaan heti 1 §:ssä.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää, että 32 § tulisi sijoittaa laissa heti 1 lukuun, koska ko. pykälässä määritellään termejä, joita esiintyy lakiluonnoksessa jo ennen kyseistä pykälää.

32 §:ään tulisi lisätä palvelujen määritelmä, koska kyseisen pykälän 5-kohdassa mainitaan, että ”hyödykkeellä tarkoitetaan aineellisia ja aineettomia hyödykkeitä, ei kuitenkaan palveluja”. 32 § voitaisiin siis muotoilla seuraavasti:

”32 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömällä toiminnalla edellä 11 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua toimintaa;
- 2) väestön toimeentulolla väestön maksukyvyyn, muun taloudellisen toimeentulon taikka jokapäiväisen elämän kannalta välttämättömiä edellytyksiä;
- 3) elinkeinonharjoittajalla luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa hyödykkeitä;
- 4) yhteisöllä yksityisoikeudellista tai julkisoikeudellista oikeushenkilöä;
- 5) hyödykkeellä aineellisia ja aineettomia hyödykkeitä, ei kuitenkaan palveluja;
- 6) palvelulla sellaisen tuotannollisen toiminnan seurausta, joka muuttaa niitä kuluttavien yksiköiden olosuhteita tai edistää tuotteiden ja rahoitusvarojen vaihdantaa;
- 7) polttoaineella nestemäisessä, kaasumaisessa tai kiinteässä olomuodossa olevaa polttoainetta;
- 8) maksuvälineellä maksupalvelulain (290/2010) 8 §:n 11 kohdassa tarkoitettua maksuvälinettä ja käteistä rahaa sen eri ilmenemismuodoissa;
- 9) arvopaperilla arvopaperimarkkina-laissa (746/2012) tarkoitettua arvopaperia ja arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (348/2017) tarkoitettua arvo-osuutta;
- 10) ulkomaisella arvopaperilla arvopaperia, joka on ulkomailla asuvan liikkeeseen laskema, ja tällaiseen arvopaperiin kohdistuvaa oikeutta;

11) kryptovaralla arvon tai oikeuden digitaalista edustajaa, joka pystytään siirtämään ja tallentamaan sähköisesti käyttäen hajautetun tilikirjan teknologiaa tai vastaavaa teknologiaa;

12) rahoitusvälineellä sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 14 §:ssä tarkoitettua rahoitusvälinettä;

13) eläkelaitoksella työntekijän eläkelain (395/2006), merimieseläkelain (1290/2006), yrittäjän eläkelain (1272/2006), maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006), julkisten alojen eläkelain (81/2016), ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) mukaista eläketurvaa hoitavaa eläkelaitosta, Ahvenanmaan maakunnan hallitusta sen huolehtiessa henkilöstönsä eläketurvan toimeenpanosta sekä lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain 947/2021 mukaista lisäeläkelaitosta;

14) vakuutuslaitoksella vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vakuutusyhtiötä, vakuutusyhtiölain 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua jälleenvakuutusyhtiötä, vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua vakuutusyhdistystä, työttömyyskassalain (603/1984) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua työttömyyskassaa, työllisyysrahastoa ja työttömyyskassojen tukikassaa.”

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Lisätoimivaltuuksia koskevat lain kohdat on otsikon mukaan koottu III-osaan ja perusteluissa kohdassa 5.1.2 erityisesti mainitaan lisätoimivaltuuksien käyttöönottomekanismien määrittävän lain yleistä rakennetta. Kuitenkin lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset (29-31 §) on sijoitettu jo II-osan 5. lukuun. SKALin mielestä olisi loogisempaa, jos III-osa alkaisi näillä pykälillä. Tätä muutosta tukisi esityksessäkin mainittu perustelu: ”Poikkeusolojen lisätoimivaltuuksia koskevan III osan säännökset olisi voimassa olevaa oikeustilaa vastaavasti erikseen otettava poikkeusoloissa käyttöön ja niitä olisi mahdollista soveltaa vain poikkeusolojen aikana. Lain yleiseen osaan ja erinäisiin säännöksiin sisältyisi sen sijana myös ennen poikkeusoloja ja niiden jälkeen sovellettavia säännöksiä.”

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää, että kuljetusalan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi valmiuslakiin tulisi lisätä mahdollisuus myös ajo- ja lepoaikoja säätelevästä asetuksesta poikkeamiseen, kuten on tehty 41 §:ssä työaikalain suhteen. Ymmärrämme, että tarkka sanamuoto ei olosuhteiden erilaisuuden vuoksi ole välttämättä mahdollinen, mutta asia tulisi kirjata valmiuslakiin esimerkiksi niin, että laki antaisi mahdollisuuden poiketa normaaliolojen laista. On huomattava, että vesiliikenteen työajoista poikkeaminen on huomioitu erikseen lakiluonnoksessa (42 §). Vaikka 4 §:n perusteluissa todetaan, että valmiuslain soveltaminen ei itsessään sisällä mahdollisuutta poiketa EU:n perussopimuksista ja säädöksistä, näemme soveltamisen mahdolliseksi, koska perusteluissa todetaan myös, että ”joustoja tai poikkeamia mahdollistetaan rajatusti sekundäärilainsäädännössä säädetyllä kansallisella liikkumavaralla”.

40 ja 41 §:t tulisi näin ollen muuttaa muotoon:

”40 § Luvun säännösten soveltaminen

Mitä 41 ja 42 §:ssä säädetään poikkeamisesta työsopimuslain (55/2001), työaikalain (872/2019), vuosilomalain (162/2005), valtion virkamieslain (750/1994), kunnan ja hyvinvointialueenviranhaltijasta annetun lain (304/2003), yhteistoimintalain (1333/2021), yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 1233/2013, työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain (449/2007), merityöaikalain (296/1976), merimiesten vuosilomalain (433/1984), Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 3821/85 ja (EY) N:o 2135/98 muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3820/85 kumoamisesta, kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain (400/1978) sekä työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain (248/1982) säännöksistä, sovelletaan myös vastaaviin työsopimusten sekä työ- ja virkaehtosopimusten määräyksiin. Mitä tässä luvussa säädetään työntekijästä, sovelletaan myös virkasuhteessa olevaan.

Tämän luvun 41 ja 42 §:ssä tarkoitettuja palvelussuhteen ehtoja koskevia poikkeuksia voidaan soveltaa vain siltä osin, kun tehtävien hoitamista ei voida järjestää muilla keinoin eikä niillä saa vaarantaa työntekijän turvallisuutta ja terveyttä työssä. Edellä mainittuja pykäläiä sovellettaessa on huolehdittava, ettei työntekijän työaika ylityö mukaan lukien ole kohtuuton ja että työntekijälle varataan riittävä lepoaika vuorojen välissä tai mahdollisuus palautumiseen työajan aikana.”

”41 § Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen

Maanpuolustuksen, väestön sosiaali- ja terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden taikka muun yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömän toiminnan välttämättä edellyttäessä 2 momentissa tarkoitettu työnantaja voi 11 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa valtioneuvoston asetuksella säädettävissä rajoissa:

- 1) poiketa vuosilomalaissa tarkoitettun loman tai vapaan antamisajankohtaa ja ajankohdan ilmoittamista koskevista edellytyksistä;
- 2) siirtää jo ilmoitetun vuosilomalaissa tarkoitettun loman tai vapaan ajankohtaa;
- 3) keskeyttää jo aloitettu vuosilomalaissa tarkoitettu loma tai vapaa;
- 4) teettää työntekijällä työaikalain estämättä lisä- ja ylityötä ilman tämän suostumusta;
- 5) poiketa vuorokausilepoa ja viikkolepoa koskevista työaikalain sekä vuorokautista ja viikoittaista ajoaikaa koskevista ajo- ja lepoaikoja koskevan asetuksen (artiklat 6-8) säännöksistä;
- 6) poiketa työaikalain 8 §:n 2 ja 5 momentin yötyötä koskevista työaikalain säännöksistä;
- 7) poiketa työaikalain 18 §:n enimmäistyöaikaa koskevista työaikalain säännöksistä;
- 8) määrätä työaikalain estämättä työntekijä varallaoloon, edellyttäen, että työntekijälle maksetaan varallaolosta joko sopimuksen tai työehtosopimuksen mukainen varallaolokorvaus taikka sellaisen puuttuessa 50 prosenttia säännöllisen työajan palkasta;
- 9) teettää työntekijällä sunnuntaityötä ilman tämän suostumusta työaikalain estämättä.

10) siirtää työ- ja virkaehtosopimusten määräyksiin perustuvat muut ansaitut vapaat kuin vuosiloman, jollei vapaata ole sovittu korvattavaksi rahana;

11) määrätä työntekijä yhteistoimintalain, yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain sekä työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain neuvotteluvelvoitteista poiketen tilapäisesti toiseen työtehtävään, johon hänellä on riittävä osaaminen ja edellyttäen, ettei hänen varsinainen palkkansa alene.

12) määrätä työntekijä yhteistoimintalain, yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain sekä henkilöstön yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain neuvotteluvelvoitteista poiketen tilapäisesti toiseen työntekopaikkaan edellyttäen, että siirto ei aiheuta hänelle kohtuutonta haittaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja poikkeuksia voidaan soveltaa valtioneuvoston asetuksella säädettävässä laajuudessa:

1) ministeriöissä,

2) Puolustusvoimissa,

3) Rajavartiolaitoksessa,

4) poliisitoimessa,

5) Maahanmuuttovirastossa,

6) sosiaali- ja terveystalveissa

7) Kansaneläkelaitoksessa,

8) pelastustoimessa,

9) hätäkeskustoiminnassa,

10) julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettussa yhtiössä,

11) valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettussa palvelukeskuksessa,

12) Liikenne- ja viestintäviraston kyberturvallisuuskeskuksessa ja taajuushallinnossa,

13) Ilmatieteen laitoksessa,

14) Säteilysurvakeskuksessa sekä

15) yhtiössä, joka hoitaa lain nojalla luotsausta, ilmaliikennepalvelua, jäänmurtoa taikka Väyläviraston järjestämisvastuulla olevaa liikenteenohjaus- tai hallintapalvelua;

16) muussa varautumisvelvollisessa, jos se on välttämätöntä sen toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi poikkeusolojen aikana;

17) muussa yhtiössä, jos se on välttämätöntä tämän lain toimivaltuuksien täytäntöönpanosta johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL on huolissaan ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta poikkeusoloissa. SKAL esittää, että 44 § tulisi muuttaa muotoon:

” 44 § Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuljetusalan erityinen työvelvollisuus

Jos 11 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa 7 luvun mukaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä välttämättömien sosiaali- ja terveyspalveluiden tai kuljetuspalvelujen turvaamiseksi, on jokainen Suomessa asuva, jolla on kotikuntalain 201/1994 mukaan kotikunta Suomessa, joka toimii tai on toiminut viimeisen viiden vuoden aikana sosiaali- ja terveydenhuollon tai ammattipätevyyttä vaativan kuljettamisen alalla, on saanut koulutusta näillä aloilla ja joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta, velvollinen tekemään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitetun työvoimaviranomaisen (työvoimaviranomainen) määräyksen mukaisesti tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi välttämättömää työtä sosiaali- ja terveydenhuollossa tai ammattipätevyyttä vaativissa kuljetustehtävissä. Määräys tällaiseen työhön voidaan 11 §:n 1 momentin 3–5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa antaa enintään neljäksi viikoksi kerrallaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua työvelvollista ei voida kuitenkaan määrätä hoitamaan sellaisia tehtäviä, joita sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/ 2021) mukaan voi hoitaa vain hyvinvointialueeseen palvelussuhteessa oleva tai joiden hoitamiseksi on muualla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä säädetty erityiseksi edellytykseksi virkasuhde.

Henkilöön, jonka työvoimaviranomainen määrää tekemään 1 momentissa tarkoitettua työtä sosiaali- ja terveydenhuollossa tai kuljetusalalla, sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 1–3, 5, 7, 8, 9 ja 10 §:n rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan työmääräyksen alaan kuuluvia tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).”

47 §:ssä mainitaan vastuuhenkilöiden nimeämisvelvollisuus, mutta ei kerrota, miten se dokumentoidaan. SKAL esittää, että 47 §:n 2 momentti tulisi muuttaa muotoon: ” Työnantajan on nimettävä riittävä määrä palveluksessaan olevia vastuuhenkilöitä, joiden tehtävänä on ohjeistuksellaan huolehtia sen lukuun toimivien työvelvollisten tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta. Vastuuhenkilöiden nimet on kirjattava varautumissuunnitelmaan.”.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää 9 luvun luovutusvelvollisuutta täsmennettäväksi niin, että kuljetusyritykset lain perusteella vapautettaisiin mahdollisista sopimussanktioista toimeksiantajilleen niissä tapauksissa, kun kuljetusyrityksen ajoneuvo otetaan pois normaaliajan sopimusliikenteestä ”suorittamaan poikkeusoloissa niiden hallinnan kannalta välttämättömiä kuljetuksia”. Tämä tulisi huomioida 9

luvun molemmissa pykälissä (57 ja 59 §), joissa kuljetusyritys tai ajoneuvon haltija veloitetaan suorittamaan palveluja ja/tai luovuttamaan ajoneuvonsa, muun kalustonsa tai toimitilansa viranomaisen käyttöön seuraavasti.

57 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos ajoneuvon, aluksen, miehittämättömän aluksen tai ilma-aluksen omistaja tai haltija veloitetaan luovuttamaan omistamansa tai hallinnassaan oleva ajoneuvo, alus tai ilma-alus Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen hallintaan, se vapauttaa omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska sopimusvelvoitteita ei voida veloitteen takia täyttää”.

59 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos kuljetus-, muonitus-, majoitus-, korjaus-, huolto-, rakentamis- tai lääkintäpalveluita, tietotekniikkaan ja tietojärjestelmiin liittyviä palveluita tarjoava yritys veloitetaan suorittamaan Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle puolustusvalmiuden kohottamisen tai ylläpitämisen kannalta välttämättömiä palveluja, se vapauttaa em. toimijat muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska sopimusvelvoitteita ei voida veloitteen takia täyttää”.

Muu huomio:

Kuljetus- ja logistiikka-alan näkökulmasta toivottavaa olisi, että alaa koskevat säädökset koottaisiin yhden luvun alle (kuten voimassa olevassa valmiuslaissa 10 luku on pääsääntöisesti tehty). Ymmärrettävää toki on, että alaa koskevat kohdat on jouduttu toimivaltuustarpeiden erilaisuuden takia jaottelemaan eri lukuihin. Lakiluonnoksessa kuljetuspalveluihin liittyviä säädöskohtia on nyt neljässä luvussa: 9 luku 59 §, 10 luku 66 §, 11 luku 70-73 § ja 81 § sekä 13 luku 93 §.

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää, että 10 luvun 66 §:n 1 momentin viimeinen lause muotoiltaisiin seuraavasti: ”Liikennöintirajoitus tai -kielto ei saa estää ketään kulkemasta vakituiselle asunnolleen, eikä työpaikalleen silloin, kun työ on poikkeusolojen hallinnan kannalta välttämätöntä”.

Kuljetus- ja logistiikka-alan näkökulmasta toivottavaa olisi, että alaa koskevat säädökset koottaisiin yhden luvun alle (kuten voimassa olevassa valmiuslaissa 10 luku on pääsääntöisesti tehty). Ymmärrettävää toki on, että alaa koskevat kohdat on jouduttu toimivaltuustarpeiden erilaisuuden takia jaottelemaan eri lukuihin. Lakiluonnoksessa kuljetuspalveluihin liittyviä säädöskohtia on nyt neljässä luvussa: 9 luku 59 §, 10 luku 66 §, 11 luku 70-73 § ja 81 § sekä 13 luku 93 §.

Muu huomio:

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää 11 luvun velvollisuuksia täsmennettäväksi niin, että kuljetuspalvelujen tarjoajat ja ajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten omistajat tai haltijat lain perusteella vapautettaisiin mahdollisista sopimussanktioista toimeksiantajilleen niissä tapauksissa, kun em. toimijoiden kalusto otetaan pois normaaliajan sopimusliikenteestä viranomaisten määräämiin tehtäviin (70, 71, 72, 73 ja 81, §).

70 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos kuljetuspalvelun tarjoaja velvoitetaan suorittamaan poikkeusolojen hallinnan kannalta välttämättömiä kuljetuksia, se vapauttaa kuljetuspalvelun tarjoajan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan suorittamisvelvoitteen takia”.

71 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Poliisi velvoittaa ajoneuvon omistajan tai haltijan luovuttamaan ajoneuvonsa, aluksensa tai ilma-aluksensa Poliisin käyttöön tai hallintaan, se vapauttaa ajoneuvon, aluksen tai ilma-aluksen omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan luovutusvelvoitteen takia”.

72 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Rajavartiolaitos velvoittaa ajoneuvon omistajan tai haltijan luovuttamaan ajoneuvonsa, aluksensa tai ilma-aluksensa Rajavartiolaitoksen käyttöön tai hallintaan, se vapauttaa ajoneuvon, aluksen tai ilma-aluksen omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan luovutusvelvoitteen takia”.

73 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Pelastusviranomainen velvoittaa ajoneuvon omistajan tai haltijan luovuttamaan ajoneuvonsa, aluksensa tai ilma-aluksensa Pelastusviranomaisen käyttöön tai hallintaan, se vapauttaa ajoneuvon, aluksen tai ilma-aluksen omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan luovutusvelvoitteen takia”.

81 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos yhteisö tai elinkeinonharjoittaja velvoitetaan suorittamaan Rajavartiolaitokselle kuljetus-, muonitus-, majoitus-, korjaus-, huolto-, rakentamis- tai lääkintäpalveluita, tietotekniikkaan ja tietojärjestelmiin liittyviä palveluita sekä muita vastaavia rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä palveluja, se vapauttaa em. toimijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei velvoitteen takia voi sopimusvelvoitteitaan täyttää”.

Muu huomio:

Kuljetus- ja logistiikka-alan näkökulmasta toivottavaa olisi, että alaa koskevat säädökset koottaisiin yhden luvun alle (kuten voimassa olevassa valmiuslaissa 10 luku on pääsääntöisesti tehty). Ymmärrettävää toki on, että alaa koskevat kohdat on jouduttu toimivaltuustarpeiden erilaisuuden takia jaottelemaan eri lukuihin. Lakiluonnoksessa kuljetuspalveluihin liittyviä säädoskohtia on nyt neljässä luvussa: 9 luku 59 §, 10 luku 66 §, 11 luku 70-73 § ja 81 § sekä 13 luku 93 §.

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää, että 13 luvun 88 §:ään lisätään maininta huoltovarmuuskriittisten yritysten ja näiden verkostoyritysten etuusto-oikeudesta. Koska huoltovarmuuskriittisen yrityksen statuksen hakeminen ja varautuminen häiriöihin ja poikkeusoloihin on vapaaehtoista yrityksille, on mahdollista, että kiinnostus vapaaehtoistoimintaan heikkenee, jos sitä ei huomioida valmiuslaissa. Epäsuorasti huoltovarmuuskriittisyys on huomioitu 17 luvun 124 §:ssä, jossa todetaan, että Huoltovarmuuskeskus myöntää polttoaineen ostoluvan.

88 § voisi muotoilla näin:

”88 § Välttämättömien hyödykkeiden ja palveluiden saatavuuden turvaaminen tietyille viranomaisille ja elinkeinonharjoittajille

Edellä 11 §:n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja saa luovuttaa sen yleisesti markkinoille saattamaa yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömän toiminnan tai sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaamiseksi välttämätöntä hyödykettä tai palvelua vain ostolupaa vastaan. Ostolupa voidaan myöntää vain edellä mainittujen tarkoitusten kannalta välttämättömään toimintaan ja se voidaan myöntää vain viranomaiselle tai huoltovarmuuskriittiseksi todetulle tai viranomaisen erikseen nimeämälle elinkeinonharjoittajalle. Tässä momentissa tarkoitettun elinkeinonharjoittajan on pidettävä sillä myynnissä tai varastossa olevaa ostoluvan alaista hyödykettä muun elinkeinonharjoittajan ja viranomaisten saatavilla.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin mihin toimintaan ostolupa voidaan myöntää, ostoluvan alaisista hyödykkeistä ja palveluista sekä säännöstelyn käytännön toteuttamistavoista.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa säännöstelyn toimeenpanon yleisestä ohjauksesta sekä valvoo säännöstelyn noudattamista. Elinvoimakeskus myöntää toimialueellaan 1 momentissa tarkoitetut ostoluvat.”

Muu huomio:

Kuljetus- ja logistiikka-alan näkökulmasta toivottavaa olisi, että alaa koskevat säädökset koottaisiin yhden luvun alle (kuten voimassa olevassa valmiuslaissa 10 luku on pääsääntöisesti tehty). Ymmärrettävää toki on, että alaa koskevat kohdat on jouduttu toimivaltuustarpeiden erilaisuuden takia jaottelemaan eri lukuihin. Lakiluonnoksessa kuljetuspalveluihin liittyviä säädöskohtia on nyt neljässä luvussa: 9 luku 59 §, 10 luku 66 §, 11 luku 70-73 § ja 81 § sekä 13 luku 93 §.

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL on huolissaan ammattitaitoisten työntekijöiden riittävydestä poikkeusoloissa. Lakiluonnoksessa on esitetty poikkeamismahdollisuutta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksiin, sama tulisi ulottaa myös ammattipätevyyttä vaativaan kuljetusalaan.

SKAL esittää, että 98 § muutetaan muotoon:

”98 § Poikkeaminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuljetusalan ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksistä

Väestön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien kuljetusten turvaamiseksi 11 §:n 1 momentin 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää poikkeuksia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) sekä näiden lakien nojalla annetuissa asetuksissa säädetyistä laillistetun ammattihenkilön ammatissa ja tehtävissä toimimisen edellytyksistä;

2) muualla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä säädettyihin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtävissä toimimista tai kelpoisuutta koskeviin erityisiin edellytyksiin;

3) kuorma- ja linja-autonkuljettajan ammattipätevyydestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (434/2018) sekä liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) säädetyistä ammattipätevyyttä tai erityistä ajolupaa vaativissa ammateissa ja tehtävissä toimimisen edellytyksistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja poikkeuksia voidaan säätää vain siltä osin kuin se on välttämätöntä sosiaali- ja terveydenhuollossa ja kuljetustoiminnoissa tarvittavan henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi eikä poikkeaminen vaaranna asiakas-, potilas- ja liikenneturvallisuutta.

Valtioneuvoston asetuksella ei kuitenkaan voida säätää poikkeuksia lääkäriille tai hammaslääkäriille säädettyyn oikeuteen suorittaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 22 §:n

tarkoitettuja tehtäviä tai edellytyksiin suorittaa tehtäviä, jotka lain mukaan edellyttävät virkasuhdetta.”

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Vuoden 2025 loppupuolella Yhdysvaltain viranomaisten asettamien pakotteiden takia maksuliikenne pakotteiden alaisen yrityksen kanssa keskeytyi. Tällöin havaittiin, että Suomessa ei ole toimivaltaista viranomaista neuvomaan organisaatioita pakotteiden alaisen yrityksen maksuliikenteen ongelmassa eikä ratkaisemaan tai tulkitsemaan vieraan vallan asettamien pakotteiden voimassaoloa tai kattavuutta. Valmiuslakiin tulisi määritellä viranomainen, jonka vastuulle pakoteasioiden neuvonta ja ohjeistus kuuluu. SKAL esittää, että lisätään 16 luvun 114 §:n nimi muutetaan muotoon ”Maksuliikkeen rajoittaminen ja turvaaminen” ja pykälä muotoillaan seuraavasti:

”114 § Maksuliikenteen rajoittaminen ja turvaaminen

”Maksuliikkeen tai sitä koskevien selvitysjärjestelmien häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi taikka rahoitusmarkkinoiden vakaan toiminnan turvaamiseksi 11 §:n 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää maksujen ja varojen noston rajoituksista. Rajoitukset on määritettävä siten, että ne eivät vaaranna väestön välttämättömän toimeentulon tai elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellisia nostoja ja maksuja. Rajoitukset on tässä tarkoituksessa määritettävä erikseen luonnollisia henkilöitä ja elinkeinonharjoittajia koskien. Elinkeinonharjoittajia koskevat rajoitukset voidaan tarvittaessa porrastaa yrityksen liikevaihdon tai muun vastaavan taloudellisen määrään perusteella taikka toimialakohtaisesti. Mahdollisten kansainvälisten pakotteiden varalta toimintahäiriöiden välttämiseksi on maksuliikenne turvattava siten, että toimivaltainen viranomainen antaa ohjeet pakotteiden alaisten maksujen suorittamiseksi ja järjestää maksuliikenteen siten, että elinkeinoelämä ei häiriinny maksuliikenteen keskeytymisen vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että maksun suorittamiselle muualla laissa säädettyjen tai muuten velvoittavien määräaikojen sijasta sovelletaan asetuksella säädettäviä pidempiä määräaikoja. Tässä momentissa tarkoitetut määräajat on määritettävä siten, ettei niillä vaaranneta maksuun oikeutetun välttämättömiä elinkustannuksia tai elinkeinotoiminnan edellytyksiä.

Suomen Pankki, Finanssivalvonta ja Rahoitusvakausvirasto vastaavat niille laissa säädettyjen tehtävien mukaisesti 1 momentin nojalla annettujen asetusten täytäntöönpanosta.”

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL pitää tärkeänä, että valmiuslaissa huomioitaisiin polttoaineiden saatavuuteen liittyvät eri syistä johtuvat valtakunnalliset ja alueelliset toimitushäiriöt. Huoltovarmuuden ja valmiuden säilyttämisen kannalta on ongelmallista, jos raskaan liikenteen polttoaineen jakeluasemia ei ole kuljetusreittien varrella. Valmiuslakiin tämä voitaisiin kirjata esim. 17 luvun 124 §:n 2 momenttiin seuraavasti:

”Työ- ja elinkeinoministeriö voi säännöstelyn toimivuuden turvaamiseksi velvoittaa tietyt jakelupisteet toteuttamaan 1 momentissa tarkoitetun säännöstelyn. Työ- ja elinkeinoministeriö voi polttoaineen saatavuuden turvaamiseksi myös määrätä polttoainemarkkinoilla tavallisesti toimivan elinkeinonharjoittajan järjestämään polttoainejakelun kattavasti koko maahan.”

SKAL pitää tärkeänä, että valmiuslaissa huomioitaisiin myös pakokaasujen puhdistuslaitteiden vaatimien lisäaineiden (esim. Urea-pohjainen AdBlue) saatavuuden tai laitteistojen toimivuuden varmistaminen. Vaihtoehtona tai lisämahdollisuutena tulisi olla puhdistuslaitteistojen ohittamismahdollisuus poikkeusolojen aikana. Valmiuslakiin tämä voitaisiin kirjata esim. 17 luvun 125 §:n (Polttoaineiden muu säännöstely) 1 momenttiin seuraavasti:

”Polttoaineiden riittävyden turvaamiseksi 11 §:n 1 momentin 1–3 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa edellä 124 §:n 8 momentissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja saa luovuttaa edellä 124 §:ssä tarkoitetun kohdennuksen piiriin kuulumatonta tiettyä polttoainetta ja polttoöljyä käyttävien moottoreiden tarvitsemia lisäaineita tai moottorin tuottamien pakokaasujen puhdistukseen käytettäviä lisäaineita vain tietyn määrän asiakasta tai myyntitapahtumaa kohden. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin mitä polttoaineita ja lisäaineita luovutusrajoitus koskee sekä luovutettavan polttoaineen tai lisäaineen määrästä asiakasta tai myyntitapahtumaa kohden tai määrää koskevista laskentaperusteista. Pakokaasujen puhdistukseen käytettävien lisäaineiden myyntirajoituksen vaihtoehtona voidaan myöntää vapautus päästövähennyslaitteistojen käytöstä ajoneuvon haltijalle, jos lisäaineiden saatavuutta tai laitteistojen toimivuutta ei voida varmistaa.”

SKAL esittää 17 luvun 132 §:n velvoitetta täsmennettäväksi niin, että jätteen ammattimainen käsittelijä, kuljettaja tai kunnan jätehuollon palvelutehtävistä vastaava toimija lain perusteella vapautettaisiin mahdollisista sopimussanktioista toimeksiantajilleen niissä tapauksissa, kun em. toimijoiden ajoneuvo otetaan pois normaaliajan sopimustehtävästä ”ihmisten terveydelle aiheutuvan vakavan vaaran tai haitan estämiseksi välttämättömiä jätteen käsittelyä ja kuljettamista koskevia tehtäviä”:

132 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos jätteen ammattimainen käsittelijä, kuljettaja tai kunnan jätehuollon palvelutehtävistä vastaava toimija velvoitetaan suorittamaan ihmisten terveydelle aiheutuvan vakavan vaaran tai haitan estämiseksi välttämättömiä jätteen käsittelyä ja kuljettamista koskevia tehtäviä, se vapauttaa em. toimijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska sopimusvelvoitteita ei voida määräyksen takia täyttää”.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää 18 luvun 137 §:n velvoitetta täsmennettäväksi niin, että postilaissa (415/2011) tarkoitettu postiyritys tai vastaavaa toimintaa harjoittava muu yritys lain perusteella vapautettaisiin mahdollisista sopimussanktioista toimeksiantajilleen niissä tapauksissa, kun em. toimijoiden ajoneuvo otetaan pois normaaliajan sopimustehtävästä ”välttämättömien postipalveluiden saatavuuden turvaamiseksi”:

137 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos postilaissa (415/2011) tarkoitettu postiyritys tai vastaavaa toimintaa harjoittava muu yritys lain perusteella velvoitetaan suorittamaan välttämättömien postipalveluiden saatavuuden turvaamiseksi koskevia tehtäviä, se vapauttaa em. toimijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska sopimusvelvoitteita ei voida määräyksen takia täyttää”.

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SKAL esittää, että otto-oikeuksia koskeviin pykäliin lisättäisiin maininnat sopimussanktioista vapautumiseen niissä tapauksissa, kun palveluntuottaja ei kykene täyttämään normaalioloihin tehtyjen sopimuksen mukaisia vaatimuksia viranomaisten määräysten takia:

154 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos ottaa hallintaansa omaisuutta, se vapauttaa omaisuuden omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia”.

155 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos viranomainen ottaa hallintaansa omaisuutta, se vapauttaa omaisuuden omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia”.

156 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos ottaa hallintaansa omaisuutta, se vapauttaa omaisuuden omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia tai vaihtoehtoisesti valtion tulee korvata sopimusvelvoitteen aikainen saamatta jäänyt tulo omaisuuden omistajalle tai haltijalle”.

157 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos viranomainen velvoittaa elinkeinonharjoittajan suorittamaan viranomaisen yksilöimää palvelua, se vapauttaa elinkeinon harjoittajan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia”.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

SKAL pitää lakiluonnoksen rakennetta yleisesti hyvänä ja selkeänä. Lakiluonnos on pääsääntöisesti loogisesti järjestetty ja noudattaa varautumisen ja poikkeusolojen kronologista etenemistä siinä määrin kuin on mahdollista. SKAL esittää kuitenkin joitakin muutoksia rakenteeseen:

Poikkeusolojen edellytykset on lakiesityksessä sijoitettu II osaan 3 luvun 11 §:ään. Loogisempaa olisi, jos ne olisi voimassa olevan valmiuslain tapaan sijoitettu 1 lukuun esimerkiksi 5 §:ään, koska poikkeusolot mainitaan heti 1 §:ssä.

Niin ikään 32 § Määritelmät olisi hyvä sijoittaa heti alkuun, koska siinä määritellään termejä, joita esiintyy jo ennen kyseistä pykälää. Tähän pykälään tulisi lisätä myös Palveluiden määritelmä, koska 32 §:n kohdassa 5 erikseen mainitaan, että ”hyödykkeellä tarkoitetaan aineellisia ja aineettomia hyödykkeitä, ei kuitenkaan palveluja”.

Lisätoimivaltuuksia koskevat lain kohdat on otsikon mukaan koottu III-osaan ja perusteluissa kohdassa 5.1.2 erityisesti mainitaan lisätoimivaltuuksien käyttöönottomekanismin määrittävän lain yleistä rakennetta. Kuitenkin lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset (29-31 §) on sijoitettu jo II-osan 5. lukuun. Olisi loogisempaa, jos III-osa alkaisi näillä pykälillä. Tätä muutosta tukisi esityksessäkin mainittu perustelu: ”Poikkeusolojen lisätoimivaltuuksia koskevan III osan säännökset olisi voimassa olevaa oikeustilaa vastaavasti erikseen otettava poikkeusoloissa käyttöön ja niitä olisi mahdollista soveltaa vain poikkeusolojen aikana. Lain yleiseen osaan ja erinäisiin säännöksiin sisältyisi sen sijana myös ennen poikkeusoloja ja niiden jälkeen sovellettavia säännöksiä.”

Kuljetus- ja logistiikka-alan näkökulmasta toivottavaa olisi, että alaa koskevat säädökset koottaisiin yhden luvun alle (kuten voimassa olevassa valmiuslaissa 10 luku on pääsääntöisesti tehty). Ymmärrettävää toki on, että alaa koskevat kohdat on jouduttu toimivaltuustarpeiden erilaisuuden

takia jaottelemaan eri lukuihin. Lakiluonnoksessa kuljetuspalveluihin liittyviä säädöskohtia on nyt neljässä luvussa: 9 luku 59 §, 10 luku 66 §, 11 luku 70-73 § ja 81 § sekä 13 luku 93 §.

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta uudeksi valmiuslaiksi. Koska valmiuslaki kattaa kaikki Suomen poikkeustilan aikaiseen ja sen jälkeiseen toimintaan liittyvät toiminnot, SKAL lausuu vain kuljettamiseen ja sen tukitoimintoihin sekä kuljettamiseen liittyvien resurssien käsittelyyn liittyviin lakiluonnoksen kohtiin.

SKAL pitää hyvänä valmiuslain kokonaisvaltaista muuttamista, voimassa oleva valmiuslaki on kaikkine muutosmainintoineen ja lisäyksineen muodostunut sekavaksi ja vaikealukuiseksi. SKAL pitää hyvänä on myös esityksen lähtökohtaa, jonka mukaan viranomaisten toiminnan tulee poikkeusoloissakin mahdollisimman pitkälti perustua ennakolta valmisteltuun ja säädettyyn lainsäädäntöön. Verrattuna voimassa olevaan valmiuslakiin 2 §:n perusteluissa mainittu varautumisvelvoite poikkeusolojen lisäksi myös normaaliolojen häiriötilanteisiin on hyvä parannus.

Maakuljetuspoolin isäntäorganisaationa SKAL pitää hyvänä, että laissa pyritään huomioimaan mm. evakuointitilanteen eri vaiheet. SKAL pitää tärkeänä, että jo varautumisluvussa korostettaisiin viranomaisten ja kuljetusyritysten välisten kuljetussopimusten tekemistä poikkeusolojen varalle, koska se on eri harjoituksissa osoittautunut riittämättömäksi. Sopimusten tarve on mainittu mietinnön säännöskohtaisissa perusteluissa kohdassa 7.1 (sivu 316), mutta lakiluonnoksessa sopimusten olemassaoloa ei mainita, kuten ei erikseen mainita mitään varautumistoimenpiteitä. Etukäteen tehtävillä sopimuksilla voitaisiin myös paremmin toteuttaa lakiluonnoksen 31 §:n oikeasuhtaisuutta koskeva vaatimus siitä, että elinkeinonharjoittajalle tulee voida asettaa vain sellaisia velvoitteita, joita se pystyy kohtuudella noudattamaan. Erityisesti tämä sopimusten tarve realisoituu 11 luvun 70 §:n myötä, joka velvoittaa kuljetuspalvelujen tarjoajan suorittamaan poikkeusoloissa välttämättömiä kuljetuksia.

Mietinnön kohdassa 7.1 otetaan kantaa myös voimassa olevan lain ja lakiluonnoksen eroon valtion vahingonkorvausvelvollisuudessa. Vahingonkorvausvelvollisuus on kuitenkin eri asia kuin palvelusta maksettava korvaus, jonka taso on mahdollista sopia jo normaaliaikana etukäteen. SKAL pitää tärkeänä, että otto-oikeuksia sovellettaessa mahdolliset vahingot korvataan täysimääräisesti vahingon kärsineelle osapuolelle.

Evakuointiharjoituksissa on huomattu myös se, että kuljetusten ohjaus jakaantuu usealle eri taholle erityisesti silloin, kun evakuointikuljetukset ulottuvat useammalle YVA- ja Sote-alueelle. 68 § säättää lakiluonnoksessa vastuun yleisjohdosta Sisäministeriön pelastusviranomaiselle. Toivottavasti tämä kirjaus selventää koordinoituvastuuta tulevaisuudessa.

SKAL pitää hyvänä, että polttoaineiden säännöstelyä varten ei perustettaisi poikkeusoloissa erillisiä toimituslaitteita (kuten voimassa olevan valmiuslain 10 luku 69 §:ssä).

SKAL pitää tärkeänä, että valmiuslaissa huomioitaisiin polttoaineiden saatavuuteen liittyvät eri syistä johtuvat valtakunnalliset ja alueelliset toimitushäiriöt. Huoltovarmuuden ja valmiuden säilyttämisen kannalta on ongelmallista, jos raskaan liikenteen polttoaineen jakeluasemia ei ole kuljetusreittien varrella. Valmiuslakiin tämä voitaisiin kirjata esim. 17 luvun 124 §:n 2 momenttiin. Myös pakokaasujen puhdistuslaitteissa käytettävien lisäaineiden saatavuuden varmistaminen tai vaihtoehtoisesti laitteistojen ohittaminen poikkeusoloissa tulisi huomioida valmiuslaissa.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Työryhmän mietinnön sivulla 318 on virheellistä tietoa huoltovarmuuskriittisiin kuljetuksiin varattujen ajoneuvojen ja alusten varaamisesta. Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) tietojärjestelmä ei sisällä tietoja varatuista ajoneuvoista, vaan HVK:n järjestelmän avulla voidaan kertoa Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille järjestelmälle tehdyistä varauksista. Varaustiedot sijaitsevat siis Traficomien tietojärjestelmässä.

Lakiehdotuksen perusteluissa ja lakiehdotuksessa on lievä ristiriita. Työryhmän mietinnössä sanotaan toimivaltuuksista, että esimerkiksi voimassa olevan valmiuslain 85 § Liikenne- ja viestintäministeriön toimivalta määrätä kuljetuksista ei ole enää toteuttamiskelpoinen. Kuitenkin uuden valmiuslain luonnoksessa 70 §:ssä todetaan, että ”Liikenne- ja viestintävirasto voi velvoittaa liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitetun kuljetuspalvelun tarjoajan suorittamaan poikkeusoloissa niiden hallinnan kannalta välttämättömiä kuljetuksia”. SKALin mielestä kyse on samasta asiasta, koska Liikenne- ja viestintävirasto on Liikenne- ja viestintäministeriön määräysvallassa toimiva virasto.

Nykänen Kimmo
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry